ב: ביצה פרק ראשון ביצה

גבי שבת דסתם לן תנא כרבי שמעון, [1]ותימה והא הוי סתם ואח"כ ממלוקת דהא פליג ר' יהודה במתניתין ואמר אם לא נתגלה כערב שבת אסור ואין הלכה כסתם דכי האי גונא חשיב סתם ואח"כ מחלוקת בפרק יש נוחלין (ב"מ דף קכב: ושם) גבי מלתיה דרבי יוחנן בן ברוקה דפריך סתם ואמר כך מחלוקת היא וי"ל דהתם סמיך אועוד מאי אלא דפריך כמר הכי וכן פירש שם בקונטרס אבל לעולם מהני הסתם להיות רבים והוי רבים רבי שמעון והוי יחיד רבי יהודה [2] והלכתא כרבים כמ"ק דהייט רבי שמעון וא"ת גבי שבת נמי סתם לן כרבי יהודה כי האי דתנן (שבת דף מד.) מטלטלין נר חדש אבל לא ישן ור' שמעון תמיד והואיל ואוסר מוקצה מחמת מיאוס כל שכן מממת איסור דהכי אמרינן התם וי"ל דהאי סתמא עדיפא הואיל ונשנית משנה בסתם לכסוף פרק מי שהחשיך (שם דף קו: ושם):

מוקים לב"ה בר"ש. וקשה דמאי אולמיה דהאי סתמא מהאי סתמא וי"ל דבעדיות לא מני לה מקולי ב"ש וחומרי ב"ה:

אין מבקעין עצים לא מן הקורות וכו'. לא מייתי מריש דאין מבקעין קורות דהא מיירי בסולר של קורות דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס וכהא ר"ש מודו אפי' ר' שמעון אלא מייתי מסיפא דלא מן הקורה שנשתברה וא"ת והא ר' שמעון אינו מתיר אלא ביושב ומצפה (לקמן ל:) וי"ל דה"ל הואיל ונשתברה [3]בשבת מסתמא היתה רעועה מאתמול והוי כיושב ומצפה מתי תשבר קורתו ותהיה ראויה להסקה:

וכ"ת כח דהתירא עדיף. פי' הקונטר' לכך כח דהתירא עדיף כשאדם מתיר סומך על שמועתו וצריך להביא ראיה לדבריו אבל איסורא אדם יכול להחמיר עליו בלא טעם: **ונפלוג** בתרוייהו. תימה וכבר מקום דקאמר כח דהתירא עדיף לפרוך הכי [4]וי"ל דהכי פריך ונפלוג בתרוייהו אלא יראיה ואיתא אבל בעלמא דלא שייך משום כך ואמר היא ואיתא אבל בעלמא לא שייך: **והיה** ביום הששי וגו'. פרש"י וע"כ בא לאשמועינן דאפילו הכנה בידי שמים (5) ביצה אסורה אפי' אדם כלומר שיאפו ויכשלו מבעוד יום הא דהדיא כתיב אפו אלא הזמנה בפה קאמר ואין י"ט מכין לשבת כו' ואין שבת מכין לי"ט מכ"ש דכיון דאין י"ט מכין לשבת כ"ש דאין שבת מכין לי"ט והקשה רש"י אם כן ביצה שנולדה בשבת או לאחר י"ט תמצר מכ"ש דשבת וי"ט לא מכינין אחול ואיכן דלגבי סעודת חול לא צריך הכנה דאין סעודת חול משובה אך תימה הואיל והכנה דאורייתא היאך אופין ומבשלין מי"ט לשבת וכ"ת ע"י עירובי מבשלין ומי אתי תקנתא דרבנן ולעיקר הכנה דאורייתא ונראה לישב דרבה נופיה חזיל לטעמיה [6]דאית ליה הואיל ואי מקלעי אורחין חזי ליה השתא נמי חזי ליה ואפילו לדידן ניחא דכל דבר אפוי ומבושל לא שייך ביה הכנה שאינו מחוסר רק תקון בעלמא דמעיקרא הוה חזי ליה רק גבי ביצה שהוא דבר אחר שלא היתה בעולם ולא היתה ראויה כלל מעיקרא [7](ולאפוקי ולבשל תקוני מלתא בעלמא) תימה דכאן משמע שהמן לא היה יורד כי"ט כדפי' רש"י הששי הראוי להכנה וזהו כחול והא אמר ויכרך ויקדש ברכו במן וקדשו במן שבשבת לא היה יורד מן אבל בי"ט היה יורד וי"ל דמדרשים מלוקין כדאיתא במדרש (מכילתא פ' בשלח) שבת לא יהיה (שמות טז) לרבות יום הכפורים לא יהיה בו לרבות י"ט שלא היה יורד בהן מן ועי"ל דאפי' היה יורד בי"ט מ"מ בי"ט אחל להיות בע"ש לא היה יורד מדכתיב קרא בו ביום הששי ולא כתיב ששי משמע הששי המיוחד שהוא ראוי להכנה ולא בששי שהוא י"ט[8]: **נגזר** משום הנך דמתילדן ביומיהן. ואין זה גזרה לגזרה דמותר לאוכלן בי"ט משמע אפילו ביום טוב דלאחר השבת: **מלתא** דלא שביחא היא. וקשה דלמא אם לא שחטה היתה נולדת היום ואם כן מאתמול גמרה לה ותאסר בלא גזרה מספק וי"ל דמאחר דלא נולדה ע"י כך לא תשיב גמר ובירושלמי פליג בהא: גזרה

דתנן אין מבקעין עצים. כי"ט לא מן הקורות הסדורות זו על גב זו בקרקע ועומדות לבנין: **ולא מן הקורה שנשברה בי"ט.** ואע"פ שעומדת מעכשיו להיסק הואיל ובין השמשות לא להכי קיימא כיון דאתקלאי לבין השמשות אתקלאי לכולי יומא. אלמא אית לן מוקצה ביום טוב הלכך מוקי רב נחמן למתני' לאיירי ביום טוב ובית הלל כר' יהודה ובעומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה: **מאן דסתם לן למתני' ר'.** הוא סדר המשנה וכשרלה דברי חכם ושרו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שנויין מפי יחיד וגרמין כאילו נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן: **ולא אתי לזלזולי בה.** אי מקילין בה אדם חדא קולא לא אתי לאקולי בה עוד: **דהתירא עדיף ליה.** טוב לו להשמיענו כח דברי המתיר שהוא סומך על שמועתו ואינו יכול להתיר אבל כח האוסרין אינה ראויה שהכל יכולין להחמיר ואפילו בדבר המותר: **ומשום הכנה.** (ה) דאמרי לה ב"ה כדמפרש ואזיל: **דכל כילה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה.** ואף על גב דבידי שמים הוא אסור לבעינן כל סעודות שבת וסעודות יום טוב שיהו מזומנות ומוכנות מבעוד יום של חול: **ורבה.** דאסר בהכנה שאינה בידים ממש: **לטעמיה דאמר רבה.** בפסחים (דף מז:) וליף מהכא דמוקצה דאורייתא: **והכינו.** והזמינו כגון מכאן אני אוכל למחר ואי משום הכנה בידים ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו (ו) אלא הזמנה בפה קאמר וכתיב ביום הששי ופסח שני חול הוא ואתשבה דמתנא לסעודת שבת שזומנינה מבעוד יום וכחול: **ואין יום טוב מכין לשבת.** ויום טוב נמי קריי שבת ובעיא סעודתו הזמנה והזמנתה בחול. אבל סעודת חול לא תשיבא ולא שייכא בה הזמנה הלכך באחד בשבת בעלמא לית לן למיסר ביצה שנולדה ביה משום דאתכן בידי שמים דסעודת חול לא אצרכה דחמנא זמון מבעוד יום ולא שייך בה מוקלה: **יום טוב בעלמא.** שאינו אחר שבת: **שבת דעלמא.** שאינו אחר יום טוב: **משכרי.** לגמוע ביצה מיה שנולדה בו: **ומי גזרינן.** ומי אחמור רבנן בביצה לגזור התירא משום איסורא: [**והאניא וכו'**]. וא"ת הוא לה גזרה לגזרה דהנך דמתילדן ביומיהם נמי אינן אסורות אלא משום גזרה דיום טוב אחר השבת תרין הא מני לאוקומי ביום טוב אחר השבת אינא למיגזר אטו הנך דמתילדן ביומיהם ואשמועינן הך מתני' דאפי' בי"ט אחר השבת מותרות הואיל ואינם נולדות ומשום הנך דמתילדן ליכא למגזר דמילתא דלא שכיחא הוא בשם רבינו. והא דאמרינן בכולי הש"ס[9] שאין גוזרין גזרה לגזרה מהאי קרא נפקא ושמרהם את משמרתי[10] עשו משמרת כלומר גזרה למשמרתי לתורתי ולא משמרת למשמרת שלא יעשו גזרה לגזרה: **ואין י"ט מכין לאכרו** לא גרסינן במלתיה דרבה דהא קרא קא דרשי ושני ימים לעופיה כתורה לא אשכחן דמספיקא עבדינן להו: **רב יוסף אמר.** עעמא דביצה בתרנגולת העומדת לאכילה וכדאתוקימנא ובית הלל דאסרי משום פירות הנושרין מן האילן בשבת. ובקא סלקא דעתך השתא גזרה היא משום פירות הנושרין דלא נכלינהו דהא נמי לפירות הנושרין מן האילן דמיא שאף זו פרי הנושר: ויתנוש

דמתנן אין מבקעין עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב מוקים לה לב"ה כרבי יהודה מכרי מאן סתמיה למתני' רבי מאי שנא בשבת דסתם לן כר' שמעון ומאי שנא ביו"ט דסתם לן כר' יהודה אמרי [1]בשבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בה סתם לן כרבי שמעון דמיקל יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה סתם לן כרבי יהודה דמחמיר במאי אוקימתא בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה אי הכי אדמפלגי בביצה לפלגו בתרנגולת להודיעך כחן דב"ש דבנולד שרי ולפלוגי בתרנגולת להודיעך כחן דבית הלל דבמוקצה אסרי וכ"ת [2]כח דהתירא עדיף ונפלוג בתרוייהו תרנגולת העומדת לגדל ביצים היא וביצתה ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל אלא אמר רבה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה [3]וביום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן ומשום הכנה וקסבר רבה כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה [4]ורבה לטעמיה דאמר רבה מאי דכתיב [5]והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב [6]ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב א"ל אביי אלא מעתה יו"ט בעלמא תשתרי [7]גזרה משום יו"ט אחר השבת שבת דעלמא תשתרי [8]גזרה משום שבת אחר יום טוב ומי גזרינן והא תניא [9]השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב ואם איתא ליגזר משום הנך דמתילדן ביומיהן א"ל ביצים גמורות במעי אמן מילתא דלא שכיחא היא [10]ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן רב יוסף אמר גזרה [11]משום פירות הנושרין א"ל אביי [12]פירות הנושרין טעמא מאי

גזרה

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יב סמג לאוין עה טושע"ח א"ח סי' תקא סעיף ח:
ח ב מיי' פ"ח שם הל' ח סמג שם טושע"ע א"ח סי' תלה סעיף ד:
ט ג ד מיי' שם הל' יט סמג שם טושע"ע א"ח סי' תקב סעיף ח וסי' תקיג סעיף ה וסי' תקכו סעיף ח:
י ה מיי' שם טושע"ע א"ח סי' תקיג סעיף ח:
יא ו מיי' שם טושע"ע א"ח סי' שכב סעיף ח ס:
יב ז מיי' פכ"ח מהלכות שבת הל' ז סמג לאוין סה טושע"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

ראקשינן נמי אהא, (ו)מאי טעמא דרבי שסתם המשנה, דסתם לן ביו"ט חילוף מה שסתם לנו בשבת. ופריקנן יו"ט קיל להו לבני אדם, דהא אוכלין ומבשלין בו ועושין בו כל צרכי אוכל נפש (נ"א: דהא אופין ומבשלין וכל צורך אוכל נפש עושין ביום טוב), ואי שרית להו מוקצה אתו לזלזולי ביה, לפיכך תחמיר וסתם לן לתומרא, אבל שבת דחמיר להו, אע"ג דשרית להו מוקצה, בגון תחיבת דילועין לפני בהמה, ובגון נבלה לפני כלבים ויציאא בחן, לא אתו לזלזולי בה, משום הכי לא (איתמר) אחמרן בה אלא שנאה בהלכה הסורה בידם, אקשינן על רב נחמן, מאי אוקימתא לתנאי התרנגולת העומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה, דמפלגי בביצה, נפלגי בתרנגולת גופה, דהיא עצמה מוקצה היא, שלא יתה מוכנת מאתמול אכילה אלא לגדל ביצים, אלא אמר רבה בעולם בתרנגולת העומדת לאכילה, והכא ביו"ט חל (להיות) אחר השבת מקרבן, ומשום הכנה, דסבר כל ביצה דמתילדה האידנא מאתמול גמרה לה, ורבה לטעמיה דאמר הכינו, אשר יביאו, [נ"א: דאמר רבה ביום הששי והכינו חל מכין לשבת, וחול מכין ליו"ט, ואין שבת מכינה ליו"ט ולא יו"ט מכין לשבת. אי הכי יו"ט לחודיה תשתרי, גזרה כו'. ופשוטה היא, דר' יוסף אמר גזירה ביצה שנולדה ביו"ט משום פירות שנשרו מן האילן ביום טוב, כי אם נתיר הביצה שנולדה ביום טוב יאמר הרואה כשם שהביצה שנישרה מן התרנגולת מותרת, כך פירות שנשרו מן האילן מותרין, א"ל אביי ופירות שנשרו מן האילן משום מאי אסורין,

מסורת הש"ס

ו) עין לקמן לא: כתוס' ד"ה ופסחים), ב) שבת קנו. לקמן לא., ג) (לקמן לה:), ד) (ברכות ס. ושם), ה) עירובין לח: [ועי"ש כתוס' ד"ה אמר רבה], ו) (לקמן ו: [תוספתי פ"ח]), ז) [עירובין סג: ושם], ח) [שם לט:], ט) [שבת טז], י) (לקמן נ.), כ) [ויקרא יח], ל) [עין כתוס' יומא מב: ד"ה פתם], מ) [ל"ל כיו"ט], נ) [עי' כתוס' עירובין עב: ד"ה כח דהתירא], ס) [פסחים מו:], ע) [לעין מיוחד], פ) [ועי' תוספות עירובין לח: ד"ה ואין ופסחים קנו. ד"ה מה].

תורה אור השלם

ו. וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:
שמות טז ה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומשום הכנה הוא דאמרי: (ב) תוס' ד"ה והיה ומי בידי שמים דהדיינו ביצה:

גליון הש"ס

גמ' יבי"ט לאח"ר שבת עסקינן, הייטו דמשום גזירה אמו י"ט אחר שבת. רש"ל בשבת דף קמט ע"ת ד"ה הכא כתוספה של מתמה: תוס' ד"ה גבי שבת ובו' והלכתא כ"כים. עין יומא דף מג ע"ב תוס' ד"ה פתם ודף (מו) [מל ע"ת תוס' ד"ה ולמאן:

מוסף רש"י

אין מבקעין עצים מן הקורות. סותר של הקורות הסתוקות וסדוכות לבנין, ולא מן הקורה. הישנה שנשברה היום ומתשמת להסקה קיימא ואפ"ה אסור הואיל וכן השמשות לא איתקן להסי (שבת קנו.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com